

Wstęp

Przyglądając się temu wszystkiemu, czym zajmują się nauki ścisłe, zauważamy, że w obszarze nauk społecznych nie ma rzeczy małych i mało ważnych (...). Polityka wymaga wielkich, doświadczonych i świetnie wykształconych strategów, którzy (...) potrafią wykorzystać cały potencjał wartości, którymi dysponują nie dopuszczając do chaosu (...)

(Miron Kłusak, *Od literatury do polityki*, Elbląg 2016, s. 81.)

W roku akademickim 2015/2016 w dyskursie publicznym dużo miejsca zajmowały sprawy nauki i szkolnictwa wyższego. Krytycznie o modelu kształcenia na wyższych uczelniach wypowiedali się w mediach, a zwłaszcza w tygodnikach intelektualności, jak też negatywne opinie wyrażano na wielu sympozjach i konferencjach naukowych. Podkreślano, że nauką i szkołami wyższymi nie powinno się zarządzać niczym *barem fast food* czy *hipermarketem*. Powszechnie wskazywano na *fiksację parametryczną*, tj. mierzenie punktowe wartości publikacji naukowych. Podkreślano, że o wartości poznawczej nie decyduje przestrzeń merytoryczna opracowania (publikacji), a miejsce (tytuł pisma), w którym się ukazuje; tytuły przyczynkarskie zdobywają pierwszeństwo przed syntezami naukowymi. Zauważano, że coraz częściej autorzy (zwłaszcza młodzi) przedkładają oceny parametryczne przed wyzwania zorientowane na wartości poznawcze oraz cel publikacji. Ilość urzeczywistnia się kosztem jakości.

Obserwuje się zagrożenie dla interdyscyplinarności (wielodyscyplinarności), administracyjnie dąży się do precyzyjnego określania zakresu danych dyscyplin; podejmuje się próby „szufladkowania” badaczy według posiadanych przez nich instytucjonalnie wydanych dyplomów, a nie według ich zainteresowań badawczych i dorobku. Wyjątkowo specyficzna sytuacja ujawnia się w obszarach dyscyplin uznawanych dotąd za interdyscyplinarne ze względu na swą tożsamość. Rzeczywistość tę z dużą siłą obserwuje się w naukach politycznych (politologii). W polskiej przestrzeni akademickiej

podejmowane są próby przebudowy ich w wąską dyscyplinarność, ograniczającą się do określenia polityki, jej definiowania, posługując się przy tym zwłaszcza wzorami angielskimi. Podejmuje się przestrzeń odrzucania instytucjonalizacji polityki (w przestrzeni nauk prawnych), kształtowanie się myśli politycznej (do obszaru filozofii, nauk historycznych), polityki społecznej i gospodarczej (w przestrzeni nauk ekonomicznych), stosunków międzynarodowych (ujawniając orientację na wyodrębnienie samodzielnej dyscypliny bądź włączenie ich do nauk prawnych i ekonomicznych). W kształtowaniu tej rzeczywistości ujawnia się tzw. *poprawność polityczna*. Podejmuje się próby negocjowania polskiego dorobku politologii sprzed 1989 r., a w ślad za tym nieuwzględniania go w przestrzeni badań naukowych. Nośne staje się włączanie w politologii tzw. internacjonalizacja. Zakłada się włączanie młodego pokolenia politologów w międzynarodową sieć instytucjonalną, m.in. w takich organizacjach, jak IPSA (International Political Science Association) czy ECPR (European Consortium for Political Research).

W ślad za tym ujawnia się problem posługiwania się literaturą przedmiotu. Następuje oddalanie się od dorobku autorów polskich, zwłaszcza w przestrzeni metodologii badań, teorii objaśniania zjawisk i procesów politycznych. Zastępuje się ją w bardzo szerokim zakresie wzorami anglosaskimi, a w tym literaturą pozyskiwaną z Internetu.

Specyficzna rzeczywistość ujawnia się w przestrzeni publikacyjnej wyników badań. Wyrazem odchodzenia od tradycji wydawniczej (stosującej tradycyjne rygory redakcyjne) staje się orientacja na internetowe czasopisma naukowe (Open Access). W tej sytuacji ujawnia się możliwość *wolnego* udostępniania wiedzy w Internecie. Krytycznie postrzegany jest ten zabieg przez tradycyjne środowiska naukowe. Wskazuje się nawet, że 90% tych publikacji nie spełnia kryteriów naukowości, a nadto w zakresie nauk humanistycznych 90% autorów ujawnia świadomość, że nikt ich nie czyta.

Za niepokojące zjawisko uznaje się rozwijający się tzw. *przemysł konferencyjny* – udział w konferencjach plus publikacja pokonferencyjna to kolejne punkty; jeśli zaproszonych zostanie na konferencję kilku gości zagranicznych, uznaje się ją za wydarzenie międzynarodowe. W obecnej praktyce zwykle ich organizatorami i uczestnikami są młodzi ludzie, początkowo wiążący się z przestrzenią szkolnictwa wyższego (doktoranci). Pomijana jest w tej sytuacji krytyka naukowa. Nadto nierzadko pomija się w nich badaczy orientujących się na autentyczność badań, zwłaszcza w obszarze badań humanistycznych i społecznych. Zastępując ich przez tzw. ekspertów z różnych zakresów życia kulturowo-cywilizacyjnego. A w ślad za tym w ramach *deregulacji zawodów*, nierzadko pierwszeństwo w edukacji akademickiej zdobywają praktycy życia kulturowego przed badaczami, teoretykami. Na niektórych kierunkach kształcenia w zakresie nauk społecznych zastępowani są profesorowie przez pracowników życia publicznego, zwłaszcza w kształceniu na kierunkach: dyplomacja, kryminolo-

gia, bezpieczeństwo, praca socjalna. W tej sytuacji obniża się poziom wykształcenia ogólnego, uniwersyteckiego na rzecz wąskich specjalizacji, w których minimalizuje się kwestie metodologiczne, teoretyczne, kształtowanie zdolności do syntezy. Postępujące obniżanie się prestiżu uczelni ujawnia, że co piąta szkoła wyższa należy do niezbyt chlubnego grona 25% *najgorszych* w Europie (według rankingu Consejo Superior de Investigaciones Cientificas – CSIC). CSIC jest jedną z najbardziej znanych instytucji w świecie zajmujących się badaniami naukometrycznymi.

Rozwój politologii na Uniwersytecie Gdańskim ujawnia rzeczywistość dokonywania ciągłych zmian, wpisujących się w nurt zmian systemowych oraz ideowo-politycznych. Twórcami nauk politycznych byli w okresie do przemian ustrojowych 1989 r. przede wszystkim: prof. zw. dr hab. Kazimierz Podoski (1923–1995) – dyrektor Instytutu Nauk Politycznych i przez 22 lata jego dyrektor; doc. dr Bohdan Piasecki (1924–2000) – od 1970 r. do czasu przejścia na emeryturę – wicedyrektor tegoż Instytutu, Prof. dr hab. Andrzej Sobociński (1939–1996) – od 1978 r. również wicedyrektor tegoż Instytutu; doc. dr hab. Urszula Świętochowska (1932–2014) – od 1970 r., tj. od powstania Uniwersytetu Gdańskiego do czasu przejścia w 1992 r. na emeryturę kierowała Zakładem Dydaktyki Nauki o Polityce; prof. zw. dr hab. Czesław Ciesielski (ur. 1932) – w latach 1990–1993 prodziekan i w latach 1999–2002 dziekan Wydziału Nauk Społecznych; doc. dr hab. Mieczysław Gulda (ur. 1936) – kierownik Pracowni Badań Społeczno-Politycznych w latach 1985–1992. Po reorganizacji Instytutu w 1992 r. wyraźnie zaznaczyli swą obecność w rozwoju badań i kształcenia politologicznego: prof. zw. dr hab. Andrzej Piskozub (ur. 1933) – twórca Katedry Nauki o Cywilizacji; prof. zw. dr hab. Marek J. Malinowski (ur. 1938) – afrykanista, znawca stosunków międzynarodowych; prof. dr hab. Miron Kłusak (ur. 1937) – znawca myśli politycznej. Od 40 lat na gdańskiej politologii pracuje prof. zw. dr hab. Andrzej Chodubski – postrzegający politologię holistycznie jako część składową nauk humanistycznych i społecznych.

Od końca lat 90., w związku z bardzo dużym wzrostem zainteresowania studiami politologicznymi, zaczęto zatrudniać wciąż nowych pracowników naukowo-dydaktycznych. Tym samym ujawniła się chronologicznie trzecia grupa politologów, zwłaszcza znawców najnowszych dziejów politycznych, w tym historii Polski oraz współczesnych stosunków międzynarodowych. Ich awans naukowy doprowadził do stanu, że obecnie w Instytucie Politologii pracuje 14 osób, tzw. samodzielnych pracowników naukowo-dydaktycznych, w tym zaangażowanych w przestrzeń organizacyjną Instytutu i Wydziału.

W prezentowanym 14 numerze „Cywilizacji i Polityki” dostarcza się wiedzy o współczesnych kierunkach przemian cywilizacyjnych świata, o roli nauki w kształtowaniu życia kulturowego, edukacji jako sile generującej współczesne oblicze życia kulturowo-

-cywilizacyjnego, różnych przestrzeniach stosunków międzynarodowych (w tym zamieszcza się teksty konferencyjne wygłoszone w m-cu kwietniu br. na *IV Konferencji Bałtyckiej*), migracjach ludności, komunikacji społeczno-politycznej, polityce społecznej. Zaprezentowana w nich wiedza przekonuje o wielodyscyplinarności badań politologicznych, a w tym nauki o cywilizacji; jak też ujawnia jak ważne jest kształcenie strategów i taktyków życia politycznego.

Integralną część *Zeszytu* stanowi przegląd najnowszych publikacji dotyczących cywilizacji i polityki. Nośne w poznaniu są kwestie transformacji ustrojowej, przemian globalnych w świecie globalnego zarządzania politycznego, polityki społecznej, a w tym patologii społecznej.

Jego Redakcja żywi nadzieję, że spotka się on z zainteresowaniem znawców współczesnego życia kulturowego, a w tym przede wszystkim politycznego.

Andrzej Chodubski

Gdańsk, 1 października 2016 r.

Introduction

„When observing all of this that is in the scope of exact sciences, we can notice, that there do not exist small issues in the area of social sciences, nor these that are of little importance (...). Politics requires great, experienced and well educated strategists, who (...) can use the whole potential of values in their possession to prevent chaos (...)”

(Miron Kłusak, *Od literatury do polityki*, Elbląg 2016, p. 81.)

Issues of science and higher education took a lot of place in the public discourse during the academic year 2015/2016. Intellectuals critically spoke on media and especially in weekly newspapers about the model of education at universities and academies. Also, negative opinions were expressed during scientific symposiums and conferences. It was highlighted that education and universities and academies should not be managed as if they were *a fast food bar* or *a hypermarket*. *Parametric fixation*, i.e. score measurement of the value of scientific publication, was widely indicated. It was underlined that it is not the basis of merit of the publication that decides about its cognitive value, but its place of publication (the magazine title) – research note titles have precedence over scientific syntheses. It was noticed that more often authors (especially young authors) value parametric evaluation over challenges that are oriented towards cognitive values and aim of publication. Quantity materializes at the expense of quality.

A threat to interdisciplinarity (multidisciplinarity) is observed. There is an administrative strive to precisely define the scope of given disciplines. There are undertaken attempts to „pigeonhole” researches according to institutionally issued diplomas that they possess and not in accordance with their scientific interests and achievements. Especially specific situation occurs within areas of disciplines that until present were recognized as interdisciplinary, due to their identity. This reality is greatly visible in

political sciences. There are attempts in the Polish academic sphere to remodel them into narrow disciplinarity that is limited to define politics on the basis of mainly English model. There is undertaken a sphere of rejecting the institutionalization of politics (into the sphere of legal sciences), shaping political thought (into the sphere of philosophy, historical sciences), social and economic policy (into the sphere of economical sciences), international relations (revealing orientation towards extracting a separate discipline or include it into legal and economical sciences). In shaping this reality a so called *political correctness* appears. Attempts to negate achievements of the Polish Political Science from before the year 1989 are undertaken and as a result of this they are not taken into consideration in the sphere of scientific researches. Incorporating so called internationalisation into the Political Science has become famous. It is foreseen that a modern generation of political scientists will be enabled to participate in international institutional network, e.g. into organizations such as IPSA (International Political Science Association) or ECPR (European Consortium for Political Research).

This is followed by the issue of being able to use the subject matter literature. A process of distancing from the achievements of Polish authors has been taking place, especially in the area of the research methodology, theory of explaining political occurrences and processes. To a broad range it is being replaced with Anglo-Saxon models, including literature obtained from the Internet.

A specific reality emerges in the researches results publishing sphere. Orientation towards Internet scientific publications (Open Access) becomes a visual sign of abandoning the tradition of publishing (that uses traditional editorial rigour). In this situation a possibility of *free* sharing of knowledge on the Internet is visible. The traditional scientific environments have a critical opinion about this. It is even indicated that 90% of these publications do not follow the criteria of scientificity. Furthermore, when it comes to humanities, 90% of authors is aware that nobody reads them.

Development of so called *conference industry* is regarded as an alarming trend – participation in conferences plus subsequent publishing after this conference give additional points. If a few guests from abroad are invited to such conference, then it is considered as an international event. The present practice shows that usually young people, who are initially involved in the sphere of higher education (PhD students), organize and participate in them. In this situation scientific critique is ignored. Moreover, it is common to ignore scientists, who are oriented at the authenticity of researches, especially in the area of humanities and social researches, by replacing them with so called experts from various ranges of cultural and civilization life. Following this, as a part of *deregulation of professions*, it is not rare that practitioners of cultural life win primacy in academic education before researchers, theoreticians.

In some fields of education concerning social sciences professors are replaced by public life workers, especially in such fields of education as: diplomacy, criminology, safety, social work. In this situation the level of general university education decreases, which is beneficial for narrow specialities, in which issues concerning methodology, theory, creating ability to synthesis are minimized. Progressive decrease of prestige of universities and academies reveals that every fifth of them belongs to the not very glorious circle of 25% *worst* universities and academies in Europe (according to Consejo Superior de Investigaciones Cientificas – CSIC ranking). CSIC is one of the most famous institutions in the world that specializes in scientometric researches.

Development of political science at the University of Gdańsk reveals a reality, in which constant changes are made, that become a part of the trend of system and ideological and political changes. Until the period of political changes in 1989, the following were creators of political sciences: prof. zw. dr hab. inż. Kazimierz Podoski (1923–1995) – Director of the Institute of Political Sciences and its director for 22 years; doc. dr Bohdan Piasecki (1924–2000) – from 1970 until retirement – Assistant Director of this Institute; prof. dr hab. Andrzej Sobociński (1939–1996) – from 1978 also Assistant Director of this Institute; doc. dr hab. Urszula Świętochowska (1932–2014) – from 1970, i.e. since the foundation of the University of Gdańsk, until her retirement in 1992, she directed the Institute of Political Science Didactics; prof. zw. dr hab. Czesław Ciesielski (born in 1932) – Deputy Dean in the years 1990–1993 and in the years 1999–2002 Dean of the Faculty of Social Sciences; doc. dr hab. Mieczysław Gulda (born in 1936) – manager of the Social and Political Researches Laboratory in the years 1985–1992. After the institute underwent reorganization in 1992, the following marked their presence in the development of research and teaching political science: prof. zw. dr hab. inż. Andrzej Piskozub (born in 1933) – founder of the Department of Civilization Researches; prof. zw. dr hab. Marek J. Malinowski (born in 1938) – Africanist, expert on international relations; prof. dr hab. Miron Kłusak (born in 1937) – expert on political thought. Prof. zw. dr hab. Andrzej Chodubski has been employed at the University of Gdańsk, Institute of Political Sciences for 40 years. He sees political science holistically as a part of humanities and social sciences.

Since late 1990s, due to a large increase of interest in political science studies, new science and didactic employees have begun to be employed. Thus, chronologically, a third group of political scientists occurred, who, specifically, are experts in the latest political history, including the history of Poland and modern international relations. Their scientific promotion has resulted in the state that, at present, 14 people is employed at the Institute of Political Sciences. They are called independent scientific and didactic employees, including these, who are engaged in the organizational sphere of the Institute and Faculty.

The presented 14th number of „Cywilizacja i Polityka” („Civilization and Politics”) provides knowledge about modern trends concerning changes of civilization in the world, role of science in shaping cultural life, education as a power that generates modern face of cultural and civilization life, various spheres of international relations (including text from conferences that were delivered in April of this year during *IV Konferencji Bałtyckiej (the IV Baltic Conference)*), migration of people, social and political communication, social politics. The knowledge that is presented in them convinces that political science researches, including sciences concerning civilization, are multidisciplinary. It also reveals, how important it is to educate political life strategists and tacticians.

An integral part of *the Bulletin* constitutes an overview of the latest publications concerning civilization and politics. In the process of cognition the far reaching topics are issues of political transformation, global changes in the world of global political management, social politics, including social pathology.

Its Editorial Team hopes that experts in modern cultural life and especially experts in political life will find it interesting.

Andrzej Chodubski

Gdańsk, 1 October 2016